

Dokumentacja projektu habilitacyjnego

Autoreferat

dr Anna Sielska

Dokumentacja projektu habilitacyjnego

Autoreferat

dr Anna Sielska

Autoreferat

Imię i nazwisko:

dr Anna Sielska

Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne.

- Dyplom ukończenia studiów w Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach na kierunku Grafika, w zakresie Grafika Warsztatowa. Tytuł magistra sztuki nadany 9 czerwca 2003 roku. Dyplom główny w pracowni wypukłodruku, cykl grafik w technice linorytu pt. „Przestrzeń M1”, promotor: prof. Stanisław Kluska. Prezentacja dodatkowa w pracowni fotografii, cykl zdjęć pt. „Rzeczywiste–Nierzeczywiste”, promotor: prof. Waldemar Jama.
- Dyplom ukończenia studiów w Slezská univerzita v Opavě (Uniwersytet Śląski w Opawie, Republika Czeska), Wydział: Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě (Wydział Filozofii), Institut tvůrčí fotografie (Instytut Fotografii Artystycznej), tytuł licencjata nadany 8 września 2004 roku. Cykl fotografii portretowych pt. „Moi przyjaciele artyści”, promotor: Doc. Mgr. Aleš Kuneš. Praca teoretyczna pt. „Kazimierz Podsadecki – fotomontaż prasowy”, promotor: Prof. PhDr. Vladimír Birgus.
- Stopień doktora sztuki filmowej w dziedzinie sztuki filmowe nadany 19 maja 2008 roku uchwałą Rady Wydziału Operatorskiego i Realizacji Telewizyjnej Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. Leona Schillera w Łodzi. Rozprawa doktorska w postaci wystawy fotograficznej pt. „Druga strona” oraz aneksu teoretycznego pt. „Filozofia podróży”. Promotor: dr hab. Wojciech Prazmowski, prof. PWSFTviT. Recenzenci: prof. zw. Stefan Czyżewski, prof. Witold Jacyków.

Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych.

Przebieg zatrudnienia w Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach:

01.10.2003–30.06.2005 – umowy cywilnoprawne.
04.10.2005–15.06.2006 – wykładowca, 1/2 etatu
01.10.2006–30.11.2006 – instruktor, 12/18 etatu
01.12.2006–31.01.2007 – instruktor, pełny etat
01.02.2007–11.02.2007 – instruktor, 12/18 etatu
12.02.2007–13.06.2007 – instruktor, pełny etat
14.06.2007–30.06.2008 – instruktor, 12/18 etatu
01.07.2008–30.09.2008 – instruktor, 1/2 etatu
01.10.2008–30.06.2009 – instruktor, pełny etat
01.07.2009–30.09.2009 – instruktor, 1/2 etatu
01.10.2009–30.06.2010 – wykładowca, pełny etat
01.07.2010–30.09.2010 – wykładowca ze stopniem doktora, 8/12 etatu

01.10.2010–31.12.2010 – starszy wykładowca ze stopniem doktora, pełny etat

01.01.2011–30.05.2011 – starszy wykładowca ze stopniem doktora, 10/11 etatu

01.06.2011 – do chwili obecnej – adiunkt, pełny etat

01.10.2009 – 30.09.2010 – przebywałam na zwolnieniu lekarskim oraz urlopie macierzyńskim.

27.09.2013–30.09.2016 – Wyższa Szkoła Technologii Informatycznych w Katowicach. Nauczyciel akademicki na stanowisku wykładowcy w pełnym wymiarze czasu pracy. Kierunek Grafika, Wydział Informatyki, przedmiot: Fotografia reklamowa.

Zatrudnienie na podstawie umów cywilnoprawnych w innych jednostkach.

2003–2005

- Prywatna Szkoła Policealna w Bielsku-Białej. Prowadzenie autorskich zajęć w zakresie podstaw fotografii reklamowej i portretowej.

2004–2006

- Bielska Wyższa Szkoła Biznesu i Informatyki im. J. Tyszkiewicza w Bielsku-Białej. Prowadzenie autorskich zajęć w zakresie przedmiotu Fotografia, na kierunkach – Animacja Komputerowa, Zarządzanie i Marketing oraz Informatyka.

2005/2006

- Śląska Wyższa Szkoła Informatyki w Katowicach. Prowadzenie autorskich zajęć w zakresie przedmiotu Kompozycja oraz Fotografia i film cyfrowy na kierunku Grafika.

2012–2014

- Policealna Szkoła Fotografii, Grafiki i Reklamy „Pozytyw” w Katowicach. Prowadzenie zajęć w zakresie studyjnej fotografii portretowej.

od roku akademickiego 2017/2018

- Arteterapia – kierunek międzyuczelniany (Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach, Akademia Muzyczna w Katowicach, Wydział Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach). Prowadzenie zajęć w zakresie fotografii.

Spis treści

- 1. Opis wskazanego osiągnięcia** 7
 - 1.1. Wprowadzenie 7
 - 1.2. Cel projektu 9
 - 1.3. Znaczenie projektu 10
 - 1.4. Literatura 12
 - 1.5. Koncepcja i przebieg projektu 15
 - 1.6. Rezultaty 20

- 2. Omówienie pozostałych osiągnięć w dziedzinie sztuki** 21
 - 2.1. Projekty zrealizowane po roku 2008 21
 - 2.2. Działalność w Fundacji Kultura Obrazu 22

- 3. Działalność dydaktyczna i badawcza** 23
 - 3.1. Pracownia Fotografii 23
 - 3.2. Projekt badawczy „Ocena potencjału twórczego wybranej grupy młodzieży z placówki opiekuńczo-wychowawczej z Bytomia” 24
 - 3.3. Pozostałe doświadczenia dydaktyczne 25

- 4. Prace organizacyjne i popularyzatorskie** 25
 - 4.1. Pełnione funkcje 25
 - 4.2. Praca na rzecz uczelni i studentów 25

1. Opis wskazanego osiągnięcia.

Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.)

Zgodnie z wymogiem wskazuję projekt artystyczno–społeczny pt. „Sztuka fotografii – sztuka przetrwania” jako aspirujący do spełnienia warunków określonych w art. 16 ust. 2 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopnia i tytule w zakresie sztuki.

W skład osiągnięcia artystycznego wchodzi:

1. Autorskie warsztaty rozwojowe dla kobiet „Sztuka fotografii – sztuka przetrwania”.
2. Cykl 31 prac pt. „Sztuka fotografii – sztuka przetrwania”, w tym: 29 fotografii, film oraz obiekt, powstałych w efekcie przeprowadzonych warsztatów.
3. Aranżacja wystawy „Sztuka fotografii – sztuka przetrwania” prezentowanej publicznie w terminach:
 - 24 października–14 listopada 2014 w Galerii ASP w Katowicach Rondo Sztuki Galeria+,
 - 26 października–30 listopada 2016 w galerii ul. Kultury Pracownia Dobrych Praktyk w Cieszynie,
 - 2–11 czerwca 2017 w galerii Dom Fotografii Agnieszka Furtak w ramach Fotofestiwalu 2017 w Łodzi.
4. Koncepcja oraz edycja publikacji podsumowującej warsztaty „Sztuka fotografii – sztuka przetrwania”, ISBN: 978-83-940993-0-5, wyd. Fundacja Kultura Obrazu, Katowice 2014.

1.1. Wprowadzenie

Moje, wieloletnie już, zainteresowanie relacją fotografii z szeroko pojętymi naukami humanistycznymi (ale także z naukami ścisłymi – przyrodniczymi – dotyczy innych działań) stało się motorem realizacji projektu „Sztuka fotografii – sztuka przetrwania”. Zainteresowania te zaczęłam rozwijać zarówno w swojej pracy twórczej i dydaktycznej oraz w działaniach Fundacji Kultura Obrazu, której jestem współzałożycielką i prezesem (od 2010 r.).

U podstaw drugiego założenia rzutującego na całość mojej pracy twórczej leży przekonanie o dwojakiej roli sztuki, ujętej nie tylko w kategoriach estetycznych, ale również wykazującej duży potencjał w realizacji aspektu społecznego.

Inspiracją dla projektu „Sztuka fotografii – sztuka przetrwania” był cykl rozmów prowadzonych z dr Dagmarą Kuczyńską–Ginko, psychologiem klinicznym, która w swojej pracy terapeutycznej wykorzystuje fotografię z albumów rodzinnych oraz udział w warsztatach prowadzonych przez fotografkę i animatorkę kultury Agnieszkę Pajączkowską w ramach Miesiąca Fotografii w Krakowie w 2013 r.

Podczas warsztatów pracowaliśmy głównie z fotografiami pochodzącymi z własnych albumów rodzinnych, co po raz kolejny utwierdziło mnie w przekonaniu o ważności tych fotografii, zarówno pod względem dokumentacyjnym, jak i emocjonalnym (archiwum afektywne). Wówczas narodził się pomysł na działania warsztatowe, które zakładałyby wyjście od fotografii archiwalnej, poprzez jej subiektywną, emocjonalną ocenę, do rozbudowania zastanych zbiorów o fotografie artystyczne, powstałe na granicy interpretacji artysty i uczestniczki.

Wśród artystów, których twórczość ma dla mnie od dawna duże znaczenie na pierwszym miejscu wymieniałabym Taryn Simon, amerykańską artystkę wizualną i badaczkę, posługującą się medium fotografii, ze szczególnym naciskiem na jej metodologię, gdzie decydujące znaczenie ma sam proces.

Niemniej ważna w mojej ocenie jest twórczość niemieckiego artysty Wolfganga Tillmansa, a w szczególności jego umiejętność budowania narracji poprzez fotografię oraz rozumienie obrazu fotograficznego jako części archiwum, które nigdy się nie dewaluje.

Poszukując przykładów artystycznych projektów fotograficznych, które mogłyby stać się dla mnie inspiracją, za jeden z najciekawszych uznałam zdjęcia profesjonalnego fotografa Timothy'ego Archibalda pt. „Echolilia”. Jest to cykl prac pokazujący codzienność 5-letniego Elijah, chorującego na autyzm syna fotografa. Fotografie te oprócz wysokich walorów artystycznych, mają przede wszystkim znaczenie w procesie osvajania choroby, zarówno przez ojca, jak i syna. Akt fotografowania często prowokował pojawienie się nieznanych wcześniej Archibaldowi reakcji syna np. chęć współpracy wyrażoną poprzez tworzenie planu zdjęciowego. Stał się on swoistą pozawerbalną konwersacją, która toczy się między artystą i jego synem oraz artystą i odbiorcą, szanującą milczenie naznaczające relację osoby chorej na autyzm z otoczeniem.

W tym samym czasie trafiłam na opis działań Judy Weiser – kanadyjskiej psychoterapeutki, która wykorzystuje fotografię w procesie terapeutycznym. Korzysta ona z albumów rodzinnych swoich pacjentów i zachęca ich do samodzielnego fotografowania. Powstałe portrety, autoportrety czy zdjęcia reportażowe stają się przyczynkiem do rozmów, dodając unikatową wartość jaką niesie w sobie obraz, a która często trudna jest do zwerbalizowania. Jest też druga strona medalu, o czym mówi Weiser – działania te uruchamiają często zapomniane wspomnienia, emocje i doświadczenia, które zachodzą znakomicie mocniej i gwałtowniej, niż by się to odbywało bez ich udziału.

Analizując doświadczenia wspomnianych artystów w kontekście procesu, o którym mówi Weiser, doszłam do wniosku, że idealnym materiałem do samodzielnego zmierzenia się z granicznym procesem wykorzystującym aspekt artystyczny i społeczny fotografii, będzie zaproszenie do projektu osób, które w swoich wspomnieniach mają doświadczenia o wysokim ładunku emocjonalnym, których przetworzenie da zarówno interesujący efekt artystyczny, jak i ponadindywidualny.

Szczególna uniwersalność zjawiska traumy pozwoliła mi na dobranie grona uczestniczek warsztatów, które zaczerpnęły z historii własnych, a jednocześnie dzięki doświadczeniu we wcześniejszej pracy terapeutycznej, możliwe było zamknięcie procesu w określonych ramach czasowych.

Do współpracy w przygotowaniu i realizacji projektu zaprosiłam psychoterapeutkę dr n.med. Helenę Zakliczyńską.

W przypadku osiągnięć określonych w art. 16 pkt. 1 i 2 Ustawy, dołączono szczegółowy i procentowy podział zadań i wkładu pracy, poświadczony podpisem.

W 2014 roku z ramienia Fundacji Kultura Obrazu otrzymałam dofinansowanie z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w priorytecie Edukacja kulturalna, dzięki któremu projekt został zrealizowany.

1.2. Cel projektu

Projekt podzieliłam na dwie części: artystyczną i terapeutyczną. Założeniem pierwszej części było stworzenie obrazów fotograficznych o wysokich walorach artystycznych i technicznych. W części terapeutycznej – zakładałam opracowanie metody pracy z dominującym aspektem artystycznym, wspomagającym proces terapeutyczny.

Koncepcja, którą zweryfikowałam, zakładała, iż fotografia może być użyteczna także w terapii osób, które mimo iż nauczyły się już mówić o swoich doświadczeniach, do pełnego wyswobodzenia się z uwierających obrazów przeszłości potrzebowały konfrontacji z samymi sobą – swoistego unaocznienia problemu. Moim zamiarem było opracowanie narzędzia, które pozwoliłoby zamieniać traumatyczne sytuacje w artystyczne kreacje. Opierając się na przesłankach teoretycznych i empirycznych zakładałam, iż sztuka, dzięki swojemu estetycznemu wyrazowi i niedosłowności, może być o wiele bardziej pomocna w oswojaniu trudnych doświadczeń, aniżeli spisywanie bolesnych wspomnień w pamiętniku czy też mierzenie się z traumami poprzez opowiadanie o zdjęciach z rodzinnego albumu (obie metody są stosowane w psychoterapii).

Zakładałam, że fotograficzna interpretacja artysty, jako spojrzenie z zewnątrz, może pomóc w dotarciu do tego, co przez lata skrywane było wewnątrz. Fotografie mają odzwierciedlać miejsca, przedmioty, osoby, stany, sytuacje – wszystko to, co okaże się istotne w procesie. Ze względów metodologicznych w toku warsztatów posługiwałam się określeniem „obrazy fotograficzne”, a nie „fotografie”, gdyż wszystkie obrazy zostały wykreowane, stworzone przez artystę fotografa w efekcie pracy koncepcyjnej z uczestniczkami. Są to swoiste „metaobrazy”, zabarwione podwójną subiektywnością – uczestniczki projektu, która dany obraz nosi w pamięci oraz artysty – twórcy obrazu postrzeganego.

Celem szczegółowym projektu była także zmiana świadomości uczestniczek warsztatów, które jako ochotniczki zgłosiły się do udziału w tym przedsięwzięciu.

Cel osiągnęłam poprzez:

- otwarty dialog z uczestniczkami (stał się on inspiracją do powstania fotografii, które w założeniu miały pomóc w zmierzeniu się z przeszłym trudnym doświadczeniem; ważnym aspektem była tutaj współpraca między artystą a uczestniczkami i świadomość wspólnego tworzenia dzieła),
- redukcję wewnętrznych napięć emocjonalnych uczestniczek (wspólne tworzenie i analiza dzieła ułatwiły otwarcie na własną empirię; publiczna prezentacja rezultatów projektu w postaci wystawy miała służyć przełamaniu społecznych barier).

Moim stałym celem jest propagowanie fotografii społecznie zaangażowanej i ukazywanie jej bliskich związków z nauką, w szczególności z psychologią i socjologią. Ujawniają się one już w samych założeniach projektu – fotografia (sztuka) mówi o człowieku (psychologia) wychowanym w konkretnej rodzinie i funkcjonującym w określonym społeczeństwie (socjologia).

Dlatego też tak ważne wydaje mi się realizowanie projektów, które wydobywałyby wzajemny potencjał sztuki i nauk społecznych. Moim celem było opracowanie metody, która przez użycie fotografii prowadzi do realnej zmiany w życiu ludzi. Na gruncie naukowym oznacza to wkroczenie na niezwykle inspirujące pole wyznaczone przez: jednostkę – sztukę – naukę – społeczeństwo. Proponowane w projekcie działania na pograniczu sztuki i psychologii miały na celu przede wszystkim doświadczenie przez uczestniczki swobodnej ekspresji twórczej, która przyczyniła się do rozwoju ich kreatywności, propagowanie fotografii społecznie zaangażowanej oraz zapoznanie szerszego kręgu odbiorców z wybraną metodą pracy poprzez upublicznienie prac (wystawa) oraz wydanie publikacji dokumentującej proces twórczy.

1.3. Znaczenie projektu

Znaczenie części artystycznej.

Unikalne przedsięwzięcie artystyczne, w którym praca artysty oparta jest o interpretację zjawiska dokonaną przez większe grono osób, dotyka obszarów nieświadomości, pozwala na stworzenie obrazu złożonego ze zwielokrotnionej subiektywności.

Znaczenie części terapeutycznej

Dotychczasowy stan wiedzy pozwala stwierdzić, że fotografie, rysunki, bądź obrazy malarskie poza znaczeniem faktograficznym czy artystycznym mają aspekt emocjonalny wykorzystywany w procesach służących szeroko rozumianej poprawie jakości życia człowieka. Służą one przywołaniu wspomnień, tworzeniu skojarzeń, niewerbalnemu wyrażaniu emocji oraz badaniu reakcji na nie same. Za pomocą kreski i plamy lub też przy użyciu gotowych ilustracji czy zdjęć, można zobrazować myśli, uczucia i emocje, szczególnie wtedy, gdy trudna jest ich werbalizacja.

Termin arteterapia po raz pierwszy został użyty w roku 1942 w Wielkiej Brytanii. W latach siedemdziesiątych XX wieku nastąpił gwałtowny rozwój szkolnictwa w dziedzinie arteterapii. Brytyjskie Stowarzyszenie Arteterapeutów doprowadziło do uznania zawodu arteterapeuty i powołania reprezentanta tego zawodu w brytyjskim Ministerstwie Zdrowia. W tym samym czasie w Polsce, z inicjatywy prof. Tadeusza Natanson, uruchomiono pierwsze studia muzykoterapeutyczne, jednak kierunek ten nie rozwinął się. W 2004 roku Uniwersytet Wrocławski jako pierwszy przystąpił do ECARTE (Europejskie Konsorcjum Edukacji Arteterapeutów) zrzeszających przedstawicieli trzydziestu uniwersytetów prowadzących studia wyższe w tej dziedzinie. Obecnie w Polsce prace badawcze z zakresu kreatywności, które mają na celu aktywację potencjału innowacyjnego oraz pozwalają na przedstawienie i zrozumienie twórczej strategii, prowadzone są m.in. przez prof. Wiesława Karolaka w Międzynarodowym Instytucie Edukacji przez Sztukę w Łodzi.

Jeśli chodzi o użycie fotografii w psychoterapii, duże osiągnięcia w tym zagadnieniu posiada wspomniana wcześniej Judy Weiser. Uważa ona, że fotografie z rodzinnych albumów „(...) są śladami naszych umysłów, lustrami naszego życia, refleksją, zamrożonymi wspomnieniami (...) Dokumentują one nie tylko to, gdzie byliśmy, ale także mogą wskazać drogę do miejsca, gdzie moglibyśmy być”.

Mówienie o fotografiach dla nas najważniejszych, jest sprawą bardzo intymną, co potwierdza Marian Liebmann, pisząc w recenzji książki J. Weiser „Techniki fotografoterapii: odkrywanie sekretów fotografii osobistych i albumów rodzinnych” o zamieszczonych w tej książce zdjęciach autorki jako o akcie prawdziwej odwagi (Liebmann, 1996). Fotografoterapię, zdaniem Weiser, powinni stosować terapeuci obeznani już z innymi formami terapii przez sztukę i pracujący w nurcie terapii systemowej (terapia rodzin).

Uzasadnieniem dla podjęcia wyżej przedstawionego problemu jest dostrzeżenie funkcjonalnej roli estetyki. Funkcjonalność ta przejawia się w mediacyjnym charakterze fotografii (mediacja przebiega cyrkularnie: uczestniczka – terapeuta – artysta). Wydobyte z pamięci obrazy, zwizualizowane przez fotografa, unaoczniają problem pozwalając się od niego zdystansować (poprzez spojrzenie drugiej osoby – fotografa), a tym samym z nim zmierzyć. Walorem sztuki jest jej niedosłowność oraz wzajemne wzmacnianie się subiektywności – tego, który opowiada (uczestniczka) i tego, który słucha i patrzy by tworzyć (artysta).

Choć projekt posiada opracowane już wcześniej podstawy, czynnikiem wyróżniającym jest włączenie w proces psychoterapii artysty, i odwrotnie – zaangażowanie bohaterki zdjęć w proces ich tworzenia. Same uczestniczki jednak nie wykonują zdjęć. Tocząc swoją opowieść, mają wpływ na ich kształt. Kolejnym wyróżnikiem jest publiczne prezentowanie wyników projektu w postaci wystawy i towarzyszącego jej wydawnictwa, dzięki czemu świadomość istnienia tego typu rozwiązań artystycznych może zaistnieć w społeczeństwie na szeroką skalę. W tym sensie – jako pokazanie metody

wspierającej klasyczny proces psychoterapeutyczny oraz sposobu dotarcia z informacją niestandardową (wystawienniczą) drogą – rezultaty projektu mogą mieć realny wpływ na poprawę świadomości społecznej oraz kondycji zdrowotnej społeczeństwa.

Efekty projektu mają istotne znaczenie dla sztuki i nauki, w tym wypadku fotografii i psychologii. Dla sztuki fotografii – może stać się nową, zaangażowaną formą wyrazu. Dla psychologii – może stać się powszechną metodą i formą pracy terapeutycznej.

1.4. Literatura

Wybrana literatura naukowa w kontekście podejmowanego problemu:

1. A. Sekula, „Społeczne użycia fotografii”, Zachęta, Warszawa 2010.
2. Czasopismo „Arteterapia – Terapia sztuką w praktyce”, nr 4(7) 2009.
3. D. Raniszewska, „Jeden obraz – wiele słów”, rozpisani.pl, Warszawa 2016.
4. E. Józefowski, A. Stefańska, M. Szabelska-Holeksa, „O arteterapii, edukacji i sztuce” – teksty rozproszone i niepublikowane; Uniwersytet Adama Mickiewicza, 2013.
5. E. Kuryluk, „Sztuka zdrowa kocha chorą” [w:] „Art mon amour. Szkice o sztuce”, Sic!, Warszawa 2002.
6. J. Berger, „Sposoby widzenia”, Fundacja Aletheia, Warszawa 2008.
7. J. Jastrząb (red.), „Mój kawałek ogrodu. Sztuka, terapia, roślina”, Fundacja Giesche i Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach, Katowice 2015.
8. J. Weiser, „PhotoTherapy Techniques: Exploring the Secrets of Personal Snapshots and Family Albums”, 1999.
9. P. Sztompka, „Socjologia wizualna. Fotografia jako metoda badawcza”, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.
10. W. Karolak, „Mapping w twórczym samorozwoju i arteterapii”, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2005.
11. W. Szulc, „Arteterapia, Narodziny idei, ewolucja teorii, rozwój praktyki”, wyd. Difin, Warszawa 2011.
12. <http://www.kajros.pl>

Wybrana literatura w kontekście fotografii i sztuki wizualnej społecznie zaangażowanej:

1. A. Rotenberg, „Sztuka w Polsce 1945–2005”, Wydawnictwo Stentor, Warszawa 2005.
2. A. Żmijewski, „Drżące ciała. Rozmowy z artystami”, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa 2008.
3. B. Świątkowska, „Notes na 6 tygodni” nr 48 i 50, Fundacja Nowej Kultury Bęc Zmiana, Warszawa 2008.
4. E. Sussman, Ch. Kukielski, R. Dworkin, „An American Index of the Hidden and Unfamiliar, Foreword by Salman Rushdie”, Londyn 2007.
5. I. Malz (red.), „Wolfgang Tillmans Zachęta Ermutigung”,

Kunstsammlung Nordrhein-Westfalen Düsseldorf, Zachęta Narodowa Galeria Sztuki, Düsseldorf/Warszawa 2011.

6. J. Jedliński, „Beuys J. – teksty, komentarze, wywiady”, Wydawnictwo Centrum Sztuki Współczesnej Sztuka, 1990.
7. K. Lewandowska i in., „Nowi Dokumentaliści”, katalog wystawy, Centrum Sztuki Współczesnej, Zamek Ujazdowski, Warszawa 2006.
8. K. Tórz (red.wyd.pol.), „Leksykon archiwum afektywnego”, Narodowy Instytut Audiowizualny, słowo/obraz terytoria, Gdańsk, Warszawa, 2015.
9. M. M. Bieczyński, „Joseph Beuys – ostatni rewolucjonista”, *Arteon* nr. 11(103), Dom Wydawniczy Kruszona, Poznań 2009.
10. M. Frąckowiak, K. Olechnicki (red.), „Badania wizualne w działaniu. Antologia tekstów”, Fundacja Bęc Zmiana przy współpracy Narodowego Instytutu Audiowizualnego oraz Instytutu Socjologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 2011.
11. S. Sontag, „O fotografii”, *Karakter*, Kraków, 2009.
12. S. Sontag, „Widok cudzego cierpienia”, *Karakter*, Kraków 2010.
13. W. Szulc, „Arteterapia, Narodziny idei, ewolucja teorii, rozwój praktyki”, wyd. Difin, Warszawa 2011.
14. W. Tillmans, „What’s wrong with redistribution?”, *Hasselblad Foundation, Verlag der Buchhandlung Walther König*, Köln 2015.
15. <http://fototapeta.art.pl/2001/ntl.php>
16. <http://raster.art.pl/galeria/artysci/libera/libera.htm>
17. <http://raster.art.pl/galeria/artysci/grzeszykowska/grzeszykowska.htm>
18. <http://lisabarnard.co.uk/projects/whiplash-transition/whiplash-transition/>
19. <http://www.bluestarmoms.org/>

Wybrane realizacje artystyczne w kontekście podejmowanego problemu:

1. A. Grzeszykowska, „Album” (2005). „Album” zawiera około 200 fotografii z prywatnego archiwum rodzinnego Anety Grzeszykowskiej. Z każdego z nich, za pomocą programu Photoshop, artystka usunęła swoją postać tworząc szczególną fotograficzną autobiografię – od narodzin po dziś dzień – pozbawioną głównej bohaterki.
2. A. Soth „Niagara”. Tutaj ważnym elementem oprócz fotografii są listy miłosne i pożegnalne osób, które przybywają nad Niagarę w celu zawarcia związku małżeńskiego lub popełnienia samobójstwa. Listy są przeskalowane i pokazane w dużych ramach jak fotografie.
3. A. Żebrowska – cykl fotografii „Przypadki humanitarne”
4. A. Żmijewski:
 - „Oko za oko” (2001)
 - „Nasz śpiewnik” (2003)
 - „Lekcja śpiewu” (2001–2003)
 - „Powtórzenie” (2005) – projekt nawiązujący do eksperymentu Philipa Zimbardo.

5. Ch. Cotton: „Fotografia w życiu codziennym”. Wystawa interdyscyplinarna w ramach 10. Miesiąca Fotografii w Krakowie (2012), kurator: Karol Hordziej. Wystawa dotycząca społecznych aspektów fotografii.
6. J. Jastrząb: „Sztuka narzędziem społecznej terapii”. Przedmiotem projektu były zajęcia z udziałem kobiet – odbywających bezwzględne kary pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym dla Kobiet w Lublińcu. Celem naukowym projektu była próba przemiany świadomości kobiet–więźniarek poprzez sztukę w taki sposób, aby zmieniły swój stosunek do świata i samych siebie oraz by były zdolne do wykreowania, jakże odmiennych od dotychczasowych, zachowań, które w ostatecznym kształcie decydują o jakości kontaktów z innymi ludźmi. Wystawa powarsztatowa: Galeria ASP w Katowicach Rondo Sztuki, luty 2011 r.
7. K. Kozyra:
 - „Olimpia” – ukazanie drastycznego przebiegu procesu leczenia szpitalnego
 - „Łaźnia męska” – instalacja wideo, za którą artystka otrzymała prestiżowe Wyróżnienie Honorowe na Biennale w Wenecji w 1999 roku.
8. L. Barnard z serii „Care Package” (2004), fotografie zawartości paczek wysyłanych przez matki dla żołnierzy służących w armii amerykańskiej. Próba analizy psychologicznej i socjologicznej poprzez fotografię.
9. L. Greenfield: Szczególnie cykl fotografii „Thin” (2006). Opowiada o niezwykle trudnej i długotrwałej terapii kilku młodych Amerykanek cierpiących na anoreksję. Cykl fotografii staje się istotnym elementem terapii.
10. N. Goldin – cały jej dorobek fotograficzny dokumentujący życie ludzi chorych (np. AIDS), wykluczonych, umierających.
11. N. Araki – cykl zdjęć kobiet po zabiegu mastektomii.
12. P. Orzechowska, projekt dotyczący ustawień Hellingerowskich „Ustawienia, ćwiczenia” (2009) oraz tekst do wystawy Małgorzaty Taraszkiewicz-Zwolickiej „Tylko (s)pokój was uratuje” (2010).
13. T. Rolke, Ch. Niedenthal „Sąsiadka”, Zachęta (2002)
14. T. Simon, cykle fotografii; „An American Index of the Hidden and Unfamiliar” („Amerykański Indeks tego co ukryte i nieznanego”) oraz „The Innocents” („Niewinni”) – Taryn Simon poprzez fotografię ukazuje światy i ludzi, których w innym przypadku nie można by było zobaczyć. Pierwszy projekt dokumentuje niezwykle miejsca, zwykle ukryte przed publicznością, które stanowią integralną część fundamentów Ameryki, jej mitologii i codzienności. Dotyczy to takich dziedzin jak: nauka, administracja, rozrywka, bezpieczeństwo i religia. Drugi projekt zawiera portrety mężczyzn skazanych za zbrodnie, których nie popełnili, ale zostali skazani, ponieważ ktoś błędnie odczytał na zdjęciach ich tożsamość. Simon bada w ten sposób zdolność fotografii do zacierania granicy między prawdą, a fikcją i jej wpływu na

- pamięć, które mogą mieć poważne, nawet śmiertelne konsekwencje.
15. Z. Libera – „Pozytywy” (2002–2003) – seria fotografii, które odtwarzają słynne, historyczne zdjęcia prasowe w pozytywnej wersji, powtarzając schemat kompozycyjny oryginałów, ale zmieniając bohaterów i sens przedstawionych scen. Cykl „Pozytywów” jest kolejną próbą gry z traumą.
 16. <http://phototherapy-centre.com/about-judy-weiser/>

1.5. Koncepcja i przebieg projektu

Moim celem jest rozwijanie i upowszechnienie na gruncie polskiej sztuki i nauki modelu współpracy terapeutycznej, w której zasadniczą rolę, oprócz psychoterapeuty i pacjenta, odgrywa artysta. W trakcie spotkań wspólnych uczestniczek, artysty i terapeuty oraz indywidualnych konsultacji artysty z uczestniczkami, powstały obrazy fotograficzne, których zadaniem była wizualizacja trudnych sytuacji z przeszłości uczestniczek. Będąc metaforycznym odzwierciedleniem przeżytych chwil, obrazy posłużyły analizie, oswojeniu i ostatecznej konfrontacji z ich znaczeniem.

Projekt trwał 10 miesięcy, z czego 2 miesiące poświęcone zostały na warsztaty grupowe, 4 miesiące na warsztaty indywidualne, 4 kolejne – na opracowanie wyników projektu – przygotowanie wystawy oraz publikacji. Projekt realizowany był metodą eksperymentu. Jako proces przebiegał w kilku etapach:

ETAP WSTĘPNY – rekrutacja uczestniczek (10 kobiet), konsultacje z psychoterapeutką (opis trudnych doświadczeń życiowych, który posłuży artyście w indywidualnej pracy z uczestniczkami projektu), wyrażenie świadomej zgody na udział w projekcie.

Wszystkie rekrutowane uczestniczki były w trakcie lub zakończyły wcześniej terapię indywidualną i nie wymagały dodatkowej kwalifikacji do wzięcia udziału w warsztatach. Ostatecznie w projekcie wzięło udział 6 kobiet.

ETAP 1:

Warsztaty grupowe – cykl 4 weekendowych spotkań grupowych, podczas których, we współpracy z terapeutką, przeprowadziłam zajęcia (w tym wykłady), ukazujące terapeutyczny charakter fotografii. Wykorzystane zostały następujące techniki:

1. Praca z autoportretem

Uczestniczki projektu miały za zadanie wykonanie autoportretu – fotografii przedstawiających siebie, zarówno w sposób dosłowny, jak i metaforyczny (w założeniu miały to być fotografie, nad których wykonaniem uczestniczki miały pełną kontrolę.)

Celem pracy z autoportretem było zapoznanie uczestniczek ze specyfiką pracy z obrazem fotograficznym wykonanym samodzielnie oraz

interpretacja powstałego obrazu z perspektywy czasu – z towarzyszącymi pytaniami, jakie uczestniczki sobie stawiały – jaka byłam, jak się czułam w tamtej sytuacji (wykonywania autoportretu), jak teraz patrzę na tamtą sytuację, jak się czuję widząc autoportret?

Wybrane przykłady: najbardziej metaforyczne autoportrety pokazały 3 uczestniczki projektu – dwa zdjęcia przedstawiały blizny na przedramionach bohaterki – u każdej powstałe w innych okolicznościach, ale u obu związane ściśle z osobą utraconego ojca. Są też one pewnego rodzaju portretem doświadczonej przez uczestniczki traumy, z którą konfrontowały się podczas warsztatów. Trzeci metaforyczny obraz to zdjęcie uczestniczki na tle morza, które zostało przez nią pocięte na niewielkie kwadraty, a części powstałej z nich układanki zamienione zostały miejscami. Powstałe zdjęcie stało się podstawą do wykreowania nowego portretu (już nie autoportretu) bohaterki.

2. Praca z albumem rodzinnym i innymi fotografiami autobiograficznymi

Albumy rodzinne to zebrane w albumach lub w innych kolekcjach – na drzwiach lodówki, w portfelu, na pulpicie komputera, rodzinnej stronie internetowej czy pudełku po butach, zdjęcia, które dzięki warsztatom, niejednokrotnie po latach zapomnienia, ujrzały światło dzienne. Celem tej części projektu było przede wszystkim wskazanie na tworzące naszą osobowość, temperament i charakter wpływy rodzinne i transgeneracyjne. Część uczestniczek stworzyła w trakcie warsztatów odrębne zbiory fotografii rodzinnych, bazujące jedynie na pierwowzorze (jedna z uczestniczek zdecydowała się na wydanie albumu w kilku egzemplarzach, celem podarowania swoim dzieciom z intencją kontynuowania rozpoczętego przez nią dzieła).

3. Portrety studyjne uczestniczek warsztatów, przy współpracy z wizażystką, stylistką, w profesjonalnym studio fotograficznym

Wiele osób ma tendencje do budowania w swoim umyśle negatywnego obrazu siebie – pojawiają się myśli, często ruminujące, które opisują rzekomą nieatrakcyjność. Celem tej części warsztatów było pokazanie uczestniczkom, że są pięknymi, wartymi uwagi kobietami, które doświadczyły w życiu trudnych chwil, ale się nie poddały i mogą dalej cieszyć się życiem. Żadna z uczestniczek nie miała wcześniej wykonanych przez profesjonalistę portretów i udział w tej części warsztatów, wieńczącej część warsztatów grupowych był dla nich pozytywnym akcentem i dał siły do dalszej, indywidualnej pracy z artystą.

ETAP 2:

Indywidualne warsztaty z artystą fotografem – praca koncepcyjna w budowaniu historii obrazem. Fotografie, które powstały w ramach projektu są wypadkową dwóch subiektywności – uczestniczki warsztatów i artysty. Założyłam 3 możliwości powstawania zestawów obrazów:

1. wykorzystanie fotografii już istniejących np. z albumów rodzinnych i innych autobiograficznych zdjęć,
2. wykonanie fotografii przez uczestniczki warsztatów,
3. wykonanie fotografii przez fotografkę we współpracy z uczestniczkami warsztatów.

Szczegółowy opis przebiegu warsztatów indywidualnych.

Opisy powstały we współpracy z psychoterapeutką dr n. med. Heleną Zakliczyńską.

Wybrane przykłady:

Historia Magdy / cykl fotografii „Wszystko o mojej mamie”

53 letnia kobieta, mężatka, matka 3 dzieci, zgłosiła się do udziału w warsztatach po zakończonej psychoterapii, na którą zgłosiła się z powodu ciężkiej, zagrażającej życiu męża choroby. W procesie rekrutacji do udziału w warsztatach choroba męża i związane z nią przeżycia miały być tematem, nad którym chciała pracować (nie znając dokładnego programu warsztatów). Po pierwszym bloku (1. weekend warsztatów), stopniowo decyzja o zajęciu się wpływem choroby męża na nią samą, przekształciła się w decyzję o pracy nad swoją historią rodzinną. Magda od początku była otwarta i zaangażowana w proces, łatwo nawiązała kontakt z prowadzącymi oraz pozostałymi osobami w grupie. Szczególne znaczenie dla zmiany decyzji dotyczącej tematu miały zajęcia dotyczące albumów rodzinnych, na których opowiedziała historię życia i śmierci swojej babci i matki. Udział w wielotygodniowych warsztatach uruchomił w Magdzie potrzebę zgłębienia historii rodziny, aż do trzeciego pokolenia wstecz i zaangażowania siostry swojej matki, z którą dotychczas utrzymywała sporadyczny kontakt. W efekcie pracy w grupie warsztatowej powstał album rodzinny uczestniczki, który dedykowała swoim dzieciom, z intencją zapoznania ich z historią nieznaną im osobiście babci.

Po wielu rozmowach dotyczących formy przedstawienia podjętego przez Magdę tematu, zdecydowałyśmy się na wykorzystanie nielicznych fotografii archiwalnych z albumów rodzinnych, które ilustrowałyby kolejne etapy życia matki. Ostatecznie powstało 5 plansz w formacie 100 × 70 cm, pod wspólnym tytułem „Wszystko o mojej mamie”. Pierwsza z nich dotyczy korzeni rodzinnych i prezentuje archiwalne portrety prababci i babci oraz skan listu dziadka do babci (z roku 1940). List ten jest dla Magdy szczególnie, ze względu na ukazanie silnego związku dziadków, co dało jej poczucie „mocnych fundamentów”. Podczas warsztatów indywidualnych wykorzystaliśmy księgi metrykalne i księgi urzędu stanu cywilnego pochodzące z Archiwum Państwowego w rodzinnym mieście Magdy. Na planszach znajdują się też fotografie studyjne nielicznych pamiątek po mamie. Druga plansza przedstawia wczesne dzieciństwo mamy Magdy oraz skany dokumentów. Trzecia – czasy szkolne, czwarta – młodość, piąta – rodzinę. Ostatnie zdjęcie na planszy piątej (dolny prawy róg) przedstawia portret mamy Magdy, zrobiony tuż przed śmiercią.

Wybór oraz układ zdjęć nie jest przypadkowy. Ważny jest kontekst sąsiadujących ze sobą fotografii oraz samych plansz, a także budowanie opowieści w taki sposób, aby była ona czytelna dla oglądającego.

Historia Malwy / cykle fotografii „Przeróbki” i „Brak”

22 letnia panna, jedynaczka, najmłodsza uczestniczka warsztatów, zgłosiła się na warsztaty w trakcie psychoterapii w jednym ze śląskich ośrodków terapeutycznych pod wpływem sugestii swojego psychoterapeuty. W 14 r.ż. Malwa straciła matkę, która zginęła w wypadku samochodowym. Jak sama mówiła, to wydarzenie spowodowało, że „błyskawicznie dorosła”. W trakcie przeglądania domowych archiwów fotograficznych (zgrupowanych w pudełkach po butach), Malwa znalazła zdjęcie matki w swetrze, który nadal ma. Wyjawiała, że zawsze chciała przerobić sweter mamy na szalik dla siebie, ale ponieważ nie potrafi robić na drutach, poprosi o to swoją babcię. Po czasie Malwa zdecydowała się jednak nauczyć dziergiarstwa i po spruciu swetra matki, zrobiła dla siebie szal. Symboliczne doświadczenie przetwarzania traumatycznego wspomnienia zostało utrwalone na wideo.

Zestaw trzech obrazów zatytułowany „Przeróbki” składa się z archiwalnej fotografii mamy Malwy w swetrze, współczesnego portretu Malwy w tym samym swetrze oraz zapisu wideo fragmentów procesu dziergania na drutach. W całym przedsięwzięciu, ów proces wydał się najważniejszy. Malwa przerobiła traumę w sposób dosłowny, a czas spędzony podczas dziania pozwolił na częściowe oswojenie.

Jako przykład podobnych działań artystycznych przedstawiłam Malwie twórczość Małgorzaty Markiewicz, szczególnie jej realizację pod tytułem „NowoTwory”. Dla Markiewicz „przerabianie” stało się sposobem na uwolnienie się z prywatnej przeszłości. W recenzji Dominiki Baligi w Magazynie Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski „Obieg” czytamy: „NowoTwory” Markiewicz to na nowo wytworzone obiekty, które powstały z pozbycia się bagażu przeszłości i przez to chroniące przed możliwością pojawienia się choroby nowotworowej (w metaforycznym sensie). Cykl składa się ze starannie poukładanych na dekoracyjnych wielobarwnych kocach, miękkich rzeźb o nieregularnych i wzajemnie splecionych formach. Po dokładniejszym przyjrzeniu się można rozpoznać konkretne kształty: worków, wijących się węży, pajaków. Artystka wykonała je ze starych kobiecych ubrań wypełnionych, zutylizowanymi przez niszczarkę do dokumentów, notatnikami, magazynami dla kobiet i ulotkami reklamowymi. Stare ubrania i media papierowe są tu świadectwami balastu prywatnej przeszłości, z którego mógłby – jak sugeruje artystka – powstać złośliwy nowotwór. Markiewicz zmateriałizowała w ten sposób swój stres, zamknęła go w formie ubrań i w pewnym sensie pozbawiła destrukcyjnej mocy.”

W toku warsztatów Malwa jednocześnie poruszała temat trudności w relacji z ojcem. W pracy dotyczącej tego obszaru zostało wykorzystane domino – gra z czasów dzieciństwa Malwy. Nowe spojrzenie na nią, a zwłaszcza jeden dorobiony przez ojca klocek, który wyróżnia się z pozostałych, pozwoliło Malwie spojrzeć na rolę ojca z innej perspektywy – osoby

sprawczej i pomocnej, która również doświadczyła straty w swoim życiu i stara się poukładać je sobie od nowa.

We współpracy z Malwą powstała jedna fotografia ułożonego na stole domino pod tytułem „Brak”.

Historia Koki / cykle fotografii „Negatywy”, „Pozytywy” i „Powroty”

42 letnia kobieta, zgłosiła się z tematem relacji z nieżyjącym od kilku lat ojcem. Ojciec Koki zajmował się amatorsko fotografią i bardzo skrupulatnie katalogował i opisywał negatywy. Uczestniczka pamiętała, że wielokrotnie pozowała do zdjęć lub była ich bohaterką. Najczęściej ojciec uzasadniał wykonywanie licznych fotografii testowaniem materiałów fotograficznych. Po jego śmierci, Koki odnalazła w jego mieszkaniu katalogi negatywów, które pamiętała z dzieciństwa. Poszukując negatywów ze swoją podobizną zauważyła, że zostały one z katalogów usunięte, a pseudonim używany przez ojca – Koki – przekreślony.

W trakcie warsztatów indywidualnych uczestniczka odkryła fragment zbioru slajdów wykonanych przez ojca (nieskatalogowanych), na których są jej portrety.

Konfrontacja dwóch przeciwieństw „wykreślenia” i „obecności” nie odpowiedziała na pytania o motywację ojca do usunięcia negatywów, ale dała Koki nadzieję, że jakaś „część ojca” chciała ją zachować w pamięci. W efekcie powstały dwie fotografie dokumentujące, w skali 1:1, wspomniany klaser na Negatywy oraz zbiór slajdów (Pozytywy) ułożonych tematycznie, w rzędach. Wraz z uczestniczką stwierdziłyśmy, że ten sposób prezentacji obiektów będzie najlepszy ze względu na siłę oddziaływania. Świadomie dokonaliśmy ponownej archiwizacji – prze-fotografowania. Obrazom towarzyszy krótki tekst faktyczny. W tym wypadku najbardziej interesująca jest niewidzialna przestrzeń między tekstem a towarzyszącym mu obrazem i sposób, w jaki obraz jest przekształcany przez tekst, a tekst przez obraz, nadający sobie nawzajem nowy kontekst.

Uczestniczka w trakcie warsztatów zajęła się również relacją z matką, z którą przez kilka lat po śmierci ojca nie miała kontaktu. W archiwum rodzinnym zachował się album z wczesnego dzieciństwa Koki, zawierający zdjęcia z matką, które wydają się być zdjęciami pozowanymi. W trakcie warsztatów indywidualnych uczestniczka zaproponowała swojej mamie wspólny portret w miejscu, w którym spacerowały w dzieciństwie córki. Przed nami odkrył się bardzo ważny aspekt fotografii rozważanej w kategoriach praktyki społecznej, a nie obrazu fotograficznego. Aspekt pozawizualny, fotografowania jako zdolności do budowania relacji, nie tylko fotograf–fotografowany, ale także pomiędzy fotografowanymi.

Historia Anieli / cykl fotografii „Short Message Service”

41 letnia pacjentka chciała zgłosić do udziału w warsztatach swoją 16 letnią córkę, która jednak nie wyraziła zgody.

Aniela mówiła o sobie jako o osobie bardzo zajętej, niemającej czasu na odpoczynek. Od kilku lat rozwiedziona, mieszka z córką (ojciec jest

zaangażowany w wychowanie dziewczyny) w sąsiedztwie swoich rodziców. Relacje z rodzicami opisała przy okazji pracy z albumami rodzinnymi. Relacje z córką najlepiej oddaje, przedstawiona na wystawie kończącej warsztaty, ich korespondencja sms-owa. sms-y są dopełnieniem fotografii przedstawiającej dwie kobiety (matkę i córkę), siedzące tyłem, mające spleciony wspólny warkocz. Zdjęcie to w sposób symboliczny ukazuje wzajemne, międzypokoleniowe, niełatwe relacje matki i córki.

Historia Anny / cykl fotografii „Ciąg Fibonacciego”

37 letnia Anna, w przeszłości przeszła terapię własną, zgłosiła się na warsztaty celem przyjrzenia się relacji z matką i jej wpływie na jej dalsze życie oraz z wciąż bolesnym doświadczeniem utraty ojca.

Prezentowane na wystawie obrazy z życia Anny pokazują ciągłe poczucie osamotnienia, tęsknotę za bliskością i nieufność. Brak szczególnego uporządkowania obrazów pozwalający obserwatorowi na dowolne ich łączenie, pokazuje niepewność autorki dotyczącą jej własnej drogi życiowej. Wystawa łączy ze sobą wykonane w różnych formatach i technikach fotografie przestrzeni, obiektów oraz zdjęcia postaci. Jest swoistym „atlasem”, kolekcją obrazów powstałych na przestrzeni lat, często będących pomostem pomiędzy dzieciństwem a dorosłością, swoistą retrospekcją.

ETAP 3:

Upublicznienie wyników projektu – wystawa.

Już w początkowych założeniach projektu zakładałam wysoki poziom kształtu wystawy, zarówno pod względem koncepcyjnym jak i produkcyjnym. Przestrzeń galerii została tak zaaranżowana, aby zwiedzający mógł w skupieniu prześledzić osobną historię każdej z uczestniczek. Użyłam różnych rozwiązań technicznych i technologicznych, dopasowując medium do charakteru historii. Prace były prezentowane w ramach skrzynkowych lub bez oprawy, przytwierdzone bezpośrednio do ściany. Część fotografii uzupełniłam o obiekty.

Otwarcie wystawy odbyło się 24 października 2014 roku w Galerii +, Galerii ASP w Katowicach w Rondzie Sztuki.

1.6. Rezultaty

U podstawy projektu „Sztuka fotografii – sztuka przetrwania” stoi kilka zjawisk granicznych, z których z punktu widzenia uczestniczek najważniejsza wydaje się być granica między przeszłością a teraźniejszością, której postawienie staje się podłożem do budowania nowej, bogatszej samoświadomości jednostki. Z punktu widzenia autorek projektu – artyści i terapeuty – doświadczeniem granicznym jest współpraca na styku sztuki i psychoterapii. Oba doświadczenia graniczne mają, wydawać by się mogło, odmienny znak – dzielenia i łączenia, ale w efekcie dają rezultat z całą pewnością nieneutralny/nieobojętny/niezerowy.

Założenia projektu oraz rezultaty były prezentowane w Galerii ASP w Łodzi podczas konferencji „Rozumienie granic, granice rozumienia”

zorganizowanej przez Akademię Sztuk Pięknych w Łodzi i Uniwersytet Łódzki w kwietniu 2017 r.

Wystawa „Sztuka fotografii – sztuka przetrwania” oprócz wystawy w Katowicach była prezentowana w:

- galerii UL Kultury Pracownia Dobrych Praktyk, Cieszyn, 26 października–30 listopada 2016,
- galerii Dom Fotografii Agnieszka Furtak, w ramach Fotofestiwalu 2017, Łódź, 2–11 czerwca 2017.

Upublicznienie efektów projektu poprzez wystawę oraz artykuły prasowe i audycję radiową miało na celu zainteresowanie społeczeństwa modelem współpracy artysty z terapeutą, a także metodą, która może zostać użyta przez odbiorców jako narzędzie do autoterapii. Wystawa miała zachęcić oglądających do sięgnięcia do domowych archiwów i spojrzenia na nie z nowej perspektywy, sprowokować rozmowy w gronie rodzinnym, o tym co wydarzyło się w przeszłości, odkryć jak inni członkowie rodziny pamiętają sfotografowane wydarzenie czy osobę i wskazać, że każdy z nas ma swoją własną prawdę o przeszłości.

Podsumowaniem projektu jest także publikacja, której wydawcą jest Fundacja Kultura Obrazu. W książce, oprócz fotografii powstałych podczas trwania projektu, znajdują się impresyjne opisy uczestniczek, tekst naukowy psychoterapeutki dr n.med. Heleny Zakliczyńskiej oraz treść wywiadu z autorkami projektu, autorstwa Magdaleny Sokalskiej, kuratorki, fotografi.

2. Omówienie pozostałych osiągnięć w dziedzinie sztuki

2.1. Projekty zrealizowane po roku 2008

Od momentu uzyskania tytułu doktora sztuki filmowej w dziedzinie sztuki filmowej, kiedy to prezentowałam wystawę fotograficzną pt. „Druga strona” zrealizowałam kilka projektów fotograficznych, których tematyka, jak pisałam we wstępie, dotyczy związków sztuki i nauki, bądź zagadnień pracy z archiwum fotograficznym.

Interesują mnie takie przedsięwzięcia, w których sztuka działa na rzecz nauki tworząc dla niej nowe konteksty i inspiracje, także działania pozwalające na wyjście poza granice pól poznawczych tych dziedzin. Za najbardziej znaczące dla mojej działalności w kontekście powyższych założeń uważam trzy projekty.

„Biblioteka afektywna”, 2011

Długoterminowy projekt typologiczny dokumentujący książki, które są z różnych powodów szczególnie. Aktualnie cykl składa się z kilkudziesięciu fotografii oraz krótkich tekstów uzasadniających wybór właściciela książki. W założeniu projekt jest także kolekcją spotkań rozumianych jako praktyka afektywna i krytyczna, obecna w procesie konstruowania pamięci.

„Salix Polaris”, 2012

Książka fotograficzna oraz cykl zdjęć realizowanych w technice czarno-białej, wykonanych aparatem wielkoformatowym, 4 × 5 cala, będących efektem podróży, którą odbyłam wraz z polskimi naukowcami do Polskiej Stacji Badawczej na Spitsbergenie (sierpień/wrzesień 2012). Fotografie są wynikiem spotkania z ludźmi, których życie związane jest nierozdzielnie z nauką oraz naturą, prowadzących badania z zakresu glaciologii, meteorologii, seismologii i magnetyzmu ziemskiego. Projekt jest także próbą analizy wzajemnych relacji sztuki i nauki.

Książka oprócz fotografii zawiera teksty poetyckie Grzegorza Olszańskiego oraz 3 opisy naukowe dotyczące pobranych próbek: wody, osadu i wierzby polarnej (*Salix polaris*).

„Oczekiwanie/Waiting”, 2016

Projekt dotyczy związku ludzi z roślinami oraz porusza wątek wanitatywny. Punktem wyjścia jest archiwalna fotografia moich dziadków, współczesne fotografie hodowanych przez nich od 64 lat w ogrodzie agaw oraz fragment kliszy filmowej 8 mm, którą znalazłam w ich domu. Wystawie towarzyszy naukowy opis rośliny – Agawy amerykańskiej.

Autorskie projekty realizuję głównie w technice analogowej, pracując aparatami średnio i wielkoformatowymi. Interesuje mnie fotografia z nurtu dokumentalnego oraz nowego formalizmu. Posługuje się także filmami oraz fotografiami archiwalnymi.

2.2 Działalność w Fundacji Kultura Obrazu

Fundacja Kultura Obrazu, której jestem współzałożycielką i prezesem, została powołana w 2010 roku w celu upowszechniania wartości fotografii i innych sztuk wizualnych (również filmu) jako języka umożliwiającego swobodną komunikację ponad granicami i między pokoleniami. Fundacja realizuje ten cel poprzez wspieranie w działaniu twórczym fotografów, działa na polu edukacji wizualnej, interesuje się rolą fotografii w życiu codziennym (fotografie z albumów rodzinnych, fotografia wernakularna).

Moja obecność w fundacji początkowo pozwalała mi na poszerzenie zainteresowań wychodzących poza działalność dydaktyczną na uczelni. Od 3 lat łączę obie aktywności, organizując wspólne przedsięwzięcia m.in. warsztaty dla studentów ASP w Katowicach i II Ogólnopolską Fotograficzną Konferencję Naukową „Widzenie siebie”.

Fundacja Kultura Obrazu dąży do zbudowania archiwum społecznego, opowiadającego o losach śląskich rodzin i kulturowej specyfice regionu. W tym celu zbieramy i digitalizujemy fotografie rodzinne, spisujemy wspomnienia, nagrywamy osobiste relacje.

Drugą płaszczyzną aktywności fundacji jest wykorzystanie fotografii w procesach rozwoju i poznania osobistego, realizowanych głównie poprzez działania warsztatowe. Celem takich warsztatów jest skłonienie

uczestników do przyglądania się własnym emocjom poprzez krótkoterminową pracę terapeutyczną, w której wykorzystana jest fotografia.

Fundacja nastawiona jest na pracę w zespole, w skład którego wchodzi: Ewelina Lasota – socjolog, Barbara Kubska – fotograf, Helena Zakliczyńska – psychoterapeuta. Współpracujemy także z Instytucją Kulturalną Katowice Miasto Ogrodów, Akademią Sztuk Pięknych w Katowicach, Muzeum Miejskim w Tychach.

Ważniejsze przedsięwzięcia fundacji, których jestem autorką lub współautorką, zamieszczam w pisemnej dokumentacji dorobku oraz portfolio.

3. Działalność dydaktyczna i badawcza

Pracę dydaktyczną w ASP w Katowicach rozpoczęłam po ukończeniu studiów w 2003 roku. Początkowo pracowałam w pracowni rysunku prowadzonej przez dr hab. Joannę Piech-Kalarus. Po uzyskaniu dyplomu Instytutu Fotografii Artystycznej w Opawie w 2004 roku rozpoczęłam prowadzenie zajęć w Pracowni fotografii, opartych o autorski program „Podstawy fotografii cyfrowej”. Odtąd moje działania zarówno dydaktyczne jak i artystyczne oscylują w obrębie fotografii. W 2008 r. w PWSFTviT w Łodzi sfinalizowałam pracę doktorską, której główne założenia opisuję w dokumentacji dorobku artystycznego. W roku akademickim 2011/2012 zostałam zatrudniona w Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach na stanowisku adiunkta.

3.1. Pracownia Fotografii

Ogólne założenia pracowni:

Pracownia realizuje zajęcia w oparciu o zróżnicowany i dynamicznie profilowany program odpowiadający specyfice istniejących na uczelni kierunków kształcenia. Nauka w pracowni rozwija kompetencje w zakresie praktyki i teorii fotografii. Proces kształcenia zaznajamia studentów z różnorodnością postaw obecnych we współczesnej fotografii, w jej wymiarach użytkowym, artystycznym i społecznym. Charakter realizowanych tematów i ćwiczeń prowokuje do wnikliwej i krytycznej analizy zjawisk rzeczywistości, a następnie prowadzi do ich kreatywnego przetworzenia w procesie konceptualizacji i tworzenia wizualnych narracji. Efekty pracy prezentowane są najczęściej w formie serii fotografii, wystaw, publikacji lub projektów o charakterze intermedialnym. Pracownia przygotowuje studentów do świadomego posługiwania się medium fotografii – nie tylko służebnie w stosunku do innych dyscyplin, ale przede wszystkim przekazując studentom podstawy fotografii jako autonomicznej praktyki twórczej oraz zachęcając do jej uprawiania.

Jako nauczyciel prezentuję postawę otwartą, opartą na dialogu partnerskim, akceptującą różnorodność perspektyw patrzenia studentów, zachęcającą do popełniania błędów, studiowania zagadnień. Dużą uwagę

poświęcam procesowi konceptualnemu, który to jest czasem bardziej angażujący i istotniejszy dla studentów niż same obrazy.

Od 5 lat prowadzę zajęcia z Podstaw fotografii na pierwszym i drugim roku studiów w katedrze grafiki warsztatowej Wydziału Artystycznego, jak również Fotografii na drugim i trzecim roku oraz pracownię dyplomową w Katedrze Multimediów Wydziału Projektowego.

Od 3 lat prowadzę także zajęcia z Fotografii jako przedmiot uzupełniający na studiach magisterskich, niestacjonarnych zaocznych.

Praca ze studentami dwóch wydziałów stwarza potrzebę opracowania dwóch odmiennych programów nauczania, których założenia opisuję szczegółowo w dokumentacji dorobku dydaktycznego.

Program pracowni rozbudowywany jest o spotkania/wykłady/warsztaty autorskie z fotografami i teoretykami z dziedziny, których jestem inicjatorką.

3.2. Projekt badawczy „Ocena potencjału twórczego wybranej grupy młodzieży z placówki opiekuńczo-wychowawczej z Bytomia”

Obok pracy dydaktycznej kieruję obecnie jednym projektem badawczym finansowanymi w ramach działalności statutowej uczelni.

Projekt jest realizowany we współpracy z Fundacją Kultura Obrazu, Centrum Sztuki Współczesnej Kronika w Bytomiu oraz Placówką Opiekuńczo-Wychowawczą Bezpieczny Dom z Bytomia.

Problemem badawczym podejmowanym w projekcie jest ocena potencjału twórczego młodzieży wykluczonej społecznie (podopiecznych placówki opiekuńczo-wychowawczej) oraz założenie, że postawa twórcza pro-aktywna daje podstawy do rozwijania umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach życiowych, na jakie grupa ta jest szczególnie narażona.

Dlatego też projekt z perspektywy badanych ma na celu: wskazanie na posiadane zdolności i atuty oraz umożliwienie odkrycia własnych talentów, zainteresowań i umiejętności; zainicjowanie procesu rozwijania kreatywności i kompetencji w zakresie rozwiązywania problemów własnych, których badani będą doświadczali po usamodzielnieniu się; poszerzenie wiedzy z zakresu sztuki, ze szczególnym uwzględnieniem fotografii oraz wykorzystanie działań artystycznych dla wspomagania rozwoju umysłowego badanych (podniesienie kompetencji artystycznych).

Projekt realizowany był w 2 etapach, w których brałam czynny udział jako prowadzący. Były to fotograficzne warsztaty grupowe, oparte głównie na pracy z fotografiami autobiograficznymi oraz warsztaty indywidualne, podczas których pracowałam z uczestnikami nad zbudowaniem historii obrazem fotograficznym.

W efekcie powstały osobiste książki fotograficzne każdego z badanych. Planowane rezultaty:

- poprawa parametrów uzyskanych w kwestionariuszu twórczego zachowania, przygotowanie przez każdego badanego własnej książki fotograficznej (albumu rodzinnego), a tym samym zrealizowanie w pełni zadania,

- przejście procesu inicjacji kulturalnej w akceptującym otoczeniu, uzyskanie akceptacji społecznej poprzez wskazanie na zainteresowanie, powstałymi w ramach projektu, albumami rodzinnymi społeczności lokalnej i rówieśników,
- uzupełnienie wiedzy badanych w zakresie fotografii i działań kulturalnych dostępnych w regionie.

Zakończenie projektu planowane jest na grudzień 2017 roku.

3.3. Pozostałe doświadczenia dydaktyczne

Od momentu ukończenia studiów w ASP w Katowicach (2003) i ITF w Opawie (2004), podejmowałam pracę jako wykładowca w kilku szkołach policealnych oraz uczelniach wyższych, prowadząc zajęcia z zakresu fotografii. W latach 2013–2016 prowadziłam zajęcia z fotografii reklamowej w Wyższej Szkole Technologii Informatycznych w Katowicach, w której byłam także promotorem i recenzentem kilkunastu dyplomów licencjackich na kierunku Grafika.

Od kilku lat zajmuję się prowadzeniem warsztatów dotyczących pracy z fotograficznym archiwum rodzinnym oraz z budowania narracji obrazem fotograficznym. Pracuję zarówno z młodzieżą, jak i seniorami.

Od roku akademickiego 2017/2018 rozpoczęłam pracę na międzyuczelnianym kierunku Arteterapia (ASP w Katowicach) gdzie prowadzę zajęcia z fotografii, wykorzystując moje doświadczenia w zakresie fotografoterapii.

4. Prace organizacyjne i popularyzatorskie

4.1. Pełnione funkcje

Jako pracownik Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach pełniłam funkcję sekretarza egzaminów wstępnych, sekretarza Uczelnianej Komisji Rekrutacyjnej (2017) oraz koordynatora egzaminów dyplomowych. W latach 2009–2017 byłam promotorem 9 prac oraz recenzentem 23 prac dyplomowych.

4.2. Praca na rzecz studentów i uczelni

Oprócz organizacji wspomnianych wcześniej spotkań/wykładów/warsztatów autorskich z fotografami, projektantami i teoretykami z dziedziny, które pozwalają na poszerzenie problematyki zajęć dydaktycznych dla studentów ASP w Katowicach oraz z całej Polski, od roku współpracuję z pracownią fotografii ASP w Łodzi oraz z Państwową Wyższą Szkołą Filmową, Telewizyjną i Teatralną w Łodzi, z Fundacją Kultura Obrazu oraz Stowarzyszeniem Fotograficznym FotoBzik. Efektem tej współpracy jest np. II Ogólnopolska Fotograficzna Konferencja Naukowa „Widzenie siebie”.

Ze względu na moje doświadczenia zawodowe jako fotografa moja działalność organizacyjna na rzecz uczelni obejmuje także realizacje takie jak dokumentowanie bieżących wydarzeń na uczelni, reprodukcję prac projektowych i artystycznych wykładowców i studentów, fotografię portretową wykładowców i władz uczelni oraz stworzenie cyklu fotografii powstałego na potrzeby promocji ASP w Katowicach i inne.

Szczegółowe informacje dotyczące mojej działalności artystycznej, organizacyjnej i dydaktycznej zamieściłam w pisemnej dokumentacji dorobku.

Anna Sielska